

Sygn. akt I C 505/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Marek Syrek

Protokolant: st. sekr. sądowy Beata Kapa

po rozpoznaniu w dniu 04 grudnia 2013 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko G. S.

o zachowek

I. zasądza od pozwanej G. S. na rzecz powódki A. S. kwotę 10.705,95 zł (dziesięć tysięcy siedemset pięć złotych 95/100);

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. zasądza od powódki A. S. na rzecz pozwanej G. S. kwotę 2.391,72 zł (dwa tysiące trzysta dziewięćdziesiąt jeden złotych 72/100) tytułem zwrotu kosztów postępowania;

IV. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie od powódki A. S. kwotę 1.521,89 zł (tysiąc pięćset dwadzieścia jeden złotych 89/100), a od pozwanej G. S. kwotę 169 zł (sto sześćdziesiąt dziewięć złotych) tytułem wydatków poniesionych w sprawie.

Sygn. akt I C 505/12

UZASADNIENIE

wyroku z 11 grudnia 2013 r.

Powódka A. S. w pozwie skierowanym przeciwko G. S. domagała się zasądzenia od pozwanej kwoty 100.000 zł tytułem zachowku po swoim ojcu J. S. zmarłym 22 maja 2011 r.

Uzasadniając żądanie wskazała, że spadek po jej ojcu nabyła w całości na podstawie testamentu pozwana będąca jego drugą żoną. Powódka nie ma pełnej wiedzy o majątku, jaki ojciec posiadał w chwili śmierci, jednak niewątpliwie w skład tego majątku wchodził dom w N., samochód osobowy, a także oszczędności. Podała również, że spadkodawca był właścicielem kamienicy położonej w C..

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania.

Uzasadniając swoje stanowisko wskazała, że zmarły nie pozostawił praktycznie żadnego majątku. Przyznała jedynie, że w skład ich majątku wspólnego wchodził samochód osobowy – obecnie o znikomej wartości. Natomiast nieruchomości położona w N. stanowi jej majątek osobisty. Kamienica położona w C., która stanowiła współwłasność spadkodawcy

została sprzedana jeszcze w 1999 r., a kwota uzyskana ze sprzedaży została wydatkowana w następnych latach. W ostatnich latach życia spadkodawca znajdował się bowiem w bardzo złym stanie zdrowia i wydatkował znaczne sumy pieniężne na leczenie, które nie znajdowały pokrycia w dochodach uzyskiwanych z emerytury. Na wypadek uznania, że posiadana przez nią nieruchomości stanowi składnik majątku wspólnego złożyła wniosek o rozliczenie nakładu z majątku osobistego polegającego na wzniesieniu budynku mieszkalnego jednorodzinne.

Niespornym pomiędzy stronami było, iż w skład majątku wspólnego spadkodawcy i pozwanej wchodził samochód osobowy marki M. o aktualnej wartości 10.000 zł

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

Spadkodawca J. S. zmarł w dniu 22 maja 2011 r. Spadek po nim nabyła w całości na podstawie testamentu notarialnego pozwana G. S.. Spadkodawca miał tylko jedną córkę, tj. powódkę A. S..

(dowód: akta SR w Bochni I Ns 462/11).

Spadkodawca J. S. pozostawał w związku małżeńskim z pozwaną G. S. od 1965 r. do chwili śmierci. Małżonkowie nie zawierali umów majątkowych małżeńskich.

W 1990 roku wrócili z emigracji z Kanady i zamieszkali na terenie Polski. Bezpośrednio po przybyciu za wspólne pieniądze zakupili udział wnoszący 1/2 w prawie własności nieruchomości poł. w C. zabudowanej budynkiem mieszkalnym drewnianym. Nieruchomość tą sprzedali w 2004 r., a za uzyskane środki nabyli działkę nr (...) poł. w N. o pow. ok. 7 arów. Przy sporządzaniu aktu notarialnego małżonkowie podali, iż nabycie następuje za środki pochodzące z majątku odrębnego pozwanej. Motywem takiego działania była chęć uniknięcia sytuacji, w której córka spadkodawcy będzie mogła kierować roszczeniami finansowe względem pozwanej.

(dowód: akt notarialny – k. 26-29,

zeznania pozwanej – k. 204-205).

W dniu 10 lutego 1999 r. spadkodawca J. S. sprzedał swój udział wnoszący 1/2 w prawie własności nieruchomości zabudowanej kamienicą poł. w C. przy ul. (...) za kwotę 60.000 zł.

(dowód: akt notarialny – k. 96-98).

W dniu 17 października 2005 r. małżonkowie S. oraz W. i L. L. zaciągnęli w (...) Bank SA kredyt hipoteczny na kwotę 74.749,13 zł z przeznaczeniem na sfinansowanie budowy budynku mieszkalnego na działce nr (...) poł. w N.. Od chwili zaciągnięcia kredytu do 20 czerwca 2006 r. spłacane były tylko odsetki, a we wskazanym wyżej dniu spłacono całość kredytu przelewając na rachunek wierzyciela kwotę 75.000 zł.

(dowód: umowa kredytowa – k. 87-91,

informacja (...) Bank SA z 5 marca 2013 r. – k.176).

Spłata kredytu nastąpiła ze środków uzyskanych przez pozwaną ze sprzedaży udziałów w prawie własności nieruchomości zabudowanej kamienicą poł. w K. przy ul. (...). Pozwana swoje udziały nabyła w drodze dziedziczenia, a sprzedała je za kwotę 100.000 USD. Uzyskana kwota pieniężna pozwoliła nie tylko na spłatę kredytu, ale także na dokończenie budowy.

(dowód: umowa przedwstępna z 22 marca 2006 r. – k.121,

odpis z księgi wieczystej – k. 122,

zeznania świadków: L. L. – k.130-131,

W. L. – k.131-132,

M. B. – k. 132,

zeznania pozwanej – k. 204-205).

Spadkodawca i pozwana przechowywali wspólnie środki pieniężne na rachunkach bankowych w bankach (...).

I tak na rachunku bankowym J. S. i G. S. (...) w Banku (...) SA na dzień śmierci spadkodawcy znajdowała się kwota 2.863,22 zł, z tym że z rachunku tego w dniu 24 marca 2011 r. wypłacono kwotę 18.000 zł, a w dniu 20 maja 2011 r. kwotę 10.000 zł. Natomiast na lokacie prowadzonej na nazwisko pozwanej znajdowała się kwota 10.516,42 zł. Ponadto na książeczce obiegowej spadkodawcy znajdowała się kwota 101,70 zł.

Pozwana w dniu śmierci swojego męża posiadała także kwotę 24,20 USD na rachunku walutowym prowadzonym przez Bank (...) SA.

(dowód: informacje banków – k. 172-173,

zestawienie operacji – k. 210-212).

Wartość nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinny położonym w N. wynosi obecnie 334.000 zł. Wartość samej działki nr (...) to 52.100 zł.

(dowód: opinia biegłej R. W. – k. 228-248).

Stan zdrowia spadkodawcy po jego powrocie z Kanady był zły. Przebył zawał serca, cierpiał na różne inne schorzenia, korzystał z aparatu słuchowego. Wydawał znaczne kwoty na leczenie. Pod koniec życia utrzymywał się jedynie z emerytury w wysokości ok. 2000 zł miesięcznie (w ostatnim roku ok. 2400 zł miesięcznie).

(dowód: zeznania świadka L. L. – k. 130-131,

zestawienie operacji – k. 211-212,

zeznania pozwanej – k. 204-205).

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie powołanych wyżej dokumentów. Ich autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron. Nie budzi również wątpliwości Sądu. Czyniąc ustalenia dotyczące pochodzenia środków pieniężnych, które posłużyły do nabycia nieruchomości położonej w N. Sąd oparł się na zeznaniach pozwanej, a nie na treści aktu notarialnego. Pozwana szczerze wyjaśniła okoliczności zamieszczenia w akcie notarialnym zapisu, który miał usprawiedliwiać zaliczenie nabytego mienia do jej majątku osobistego, choć pociągnęło to dla niej niekorzystne skutki procesowe. Brak było w tej sytuacji podstaw do kwestionowania jej twierdzeń.

Ustalając najbardziej kontrowersyjną kwestię, jaka wyłoniła się w toku postępowania, tj. sposób finansowania budowy budynku mieszkalnego poł. w N. Sąd oparł się na zeznaniach pozwanej, która kategorycznie podniosła, iż budowa w całości została sfinansowana ze środków pochodzących z jej majątku osobistego, a to ze sprzedaży nieruchomości położonej w K.. W ocenie Sądu jej zeznania zasługują na wiarę. Wskazać bowiem należy, że depozycje pozwanej zostały potwierdzone zeznaniami świadków L. L., W. L. i M. B.. Świadcowie ci wprost stwierdzili, że budowa została sfinansowana w ten właśnie sposób. Są osobami na tyle blisko związanymi z pozwaną i jej mężem, że mogli posiadać dokładne informacje na ten temat. Co więcej, L. L. i W. L. byli osobiście zainteresowani kwestią finansowania budowy, gdyż byli także współkredytobiorcami kredytu hipotecznego, który posłużył do sfinansowania początkowych prac budowlanych.

Na korzyść zeznań powódki wskazuje także korelacja czasowa pomiędzy zbyciem udziałów w nieruchomości a spłatą całości kredytu i prowadzeniem prac budowlanych. Podobne znaczenie nadać należy specyficznemu sposobowi spłaty

kredytu polegającemu na spłacie wyłącznie odsetek przez szereg miesięcy i spłacie całości kapitału po uzyskaniu przez pozwaną znaczącej sumy pieniężnej. Okoliczność ta wskazuje na fakt, że kredytobiorcy zawierając umowę liczyli na otrzymanie dużej sumy pieniężnej w niedalekiej przyszłości. Brak jest podstaw do przyjęcia, aby źródłem tej sumy była inna transakcja niż wskazana przez pozwaną sprzedaż nieruchomości w K..

Wreszcie dodać należy, że uzyskana ze sprzedaży kwota 100.000 USD (ok. 300.000 zł) w zasadzie była wystarczająca do przeprowadzenia wszystkich prac budowlanych w tamtym okresie. Powódka nie wykazała w toku postępowania, aby koszty budowy były wyższe od tej kwoty.

Ustalenie wartości nieruchomości objętej pozwem nastąpiło na podstawie opinii biegłej R. W.. Opinia ta została wykonana przez osobę dysponującą odpowiednią wiedzą i doświadczeniem, jest jasna, przekonująca i w całości odpowiada na pytania Sądu. Pozwana zakwestionowała podaną przez biegłą wartość podnosząc, iż przy jej ustalaniu należy przyjąć, iż działka nr (...) nie jest uzbrojona. Wskazać jednak należy, że brak jest dowodów świadczących o tym, że stan działki w chwili wykonywania opinii różnił się od jej stanu z chwili śmierci spadkodawcy (22 maja 2011 r.). A właśnie stan z chwili otwarcia spadku jest miarodajny do ustalenia kwoty zachowku. Brak jest również jakichkolwiek dowodów wskazujących na to, w jakiej odległości od działki nr (...) znajdowały się przed rozpoczęciem budowy sieci przesyłowe energii elektrycznej, gazu czy wody, co mogłoby mieć znaczenie dla wartości tej działki. Pozwana nie wykazała w tym zakresie jakiegokolwiek inicjatywy dowodowej. W tej sytuacji nawet przyjęcie, że media zostały doprowadzone do nieruchomości wyłącznym nakładem pozwanej nie pozwalają na dokonanie korekty wyceny przedstawionej przez biegłą.

Sąd zważył, co następuje.

Roszczenie powódki co do zasady jest usprawiedliwione. Zgodnie z art. 991 kc zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawnionym jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Postępowanie dowodowe w niniejszej sprawie ukierunkowane było na ustalenie, jaki jest skład majątku pozostawionego przez spadkodawcę oraz jaka jest jego wartość. Ustalenia tego rodzaju były bowiem konieczne dla obliczenia substratu zachowku oraz samego zachowku należnego powódce. Przeprowadzone postępowanie pozwoliło na ustalenie, że spadkodawca pozostawał z pozwaną w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, stąd wszystkie składniki majątkowe, których własność – w chwili otwarcia spadku – przysługiwała spadkodawcy lub jego małżonce należało zaliczyć do tej masy majątkowej. Nie budzi wątpliwości kwestia, że do majątku wspólnego spadkodawcy i jego żony należał samochód marki M. o wartości 10.000 zł, kwota pieniężna zgromadzona na lokacie w Banku (...) SA w wysokości 10.516,42 zł, kwota pieniężna zgromadzona na książeczce obiegowej w tym samym banku, tj. 101,70 zł, a także na rachunku (...) w wysokości 2.863,22 zł oraz kwota 24,20 USD zgromadzona na rachunku walutowym. Do majątku wspólnego zaliczyć także należy kwotę 10.000 zł wypłaconą z rachunku (...) na 2 dni przed śmiercią spadkodawcy. Zasady doświadczenia życiowego wskazują bowiem, że tak znacząca kwota nie została wydatkowana w przeciągu 2 dni. Pozwana w każdym razie nie przedstawiła dowodów, które pozwoliłyby na poczynienie tego rodzaju ustaleń. Brak jest jednak podstaw do zaliczenia do majątku wspólnego istniejącego w dacie śmierci spadkodawcy kwoty 18.000 zł wypłaconej z rachunku bankowego ok. 2 miesiące przed śmiercią spadkodawcy. Okres ten jest na tyle długi, że nie można wykluczyć wydatkowania znaczącej części tych środków w ostatnim okresie życia spadkodawcy chociażby na leczenie. Brak dowodów pozwalających na ustalenie, że kwota powyższa nadal pozostawała w dyspozycji spadkodawcy i jego żony w dniu otwarcia spadku nie pozwala na zaliczenie jej do majątku wspólnego będącego podstawą obliczenia substratu zachowku.

Do majątku wspólnego małżonków należy zaliczyć również nieruchomość położoną w N.. Pomimo odmiennego stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej przeprowadzone postępowanie dowodowe dostarczyło podstaw do przyjęcia, że nieruchomość ta została nabyta za środki pochodzące z majątku wspólnego stron, a tym samym należy do tego majątku.

Do obliczenia substratu zachowku nie można jednak przyjąć pełnej wartości tej nieruchomości, a jedynie wartość działki. Ustalono bowiem, że całość prac polegających na wzniesieniu budynku mieszkalnego została sfinansowana z majątku osobistego pozwanej, a to z kwoty pieniężnej uzyskanej ze sprzedaży kamienicy położonej w K.. Nakład tego rodzaju podlega rozliczeniu stosownie do art. 45 § 1 krip. Nie ma przy tym znaczenia, że pierwszy etap prac budowlanych finansowany był z kredytu hipotecznego zaciągniętego przez oboje małżonków. Kredyt ten w całości został bowiem spłacony (w zakresie kapitału) z majątku osobistego pozwanej, a z majątku wspólnego pokrywane były jedynie odsetki przez okres kilku miesięcy. Zapłata odsetek nie spowodowała wzrostu wartości majątku wspólnego, stąd nie może być uwzględniona przy obliczaniu wartości majątku będącego podstawą ustalenia zachowku.

Brak jest przy tym dowodów, aby majątek wspólny bądź majątek spadkowy obejmował jakieś inne aktywa, które powinny zostać wzięte pod uwagę przy obliczaniu zachowku.

Dotychczasowe rozważania prowadzą do wniosku, że majątek wspólny spadkodawcy i pozwanej należy oszacować na kwotę 85.647,59 zł i składają się na niego następujące pozycje:

- samochód – 10.000 zł;
- kwota 24,20 USD (wg kursu średniego NBP z 20 maja 2011 – 2,7377) – 66,25 zł;
- kwota 12.863,22 zł z rachunku (...) (obejmująca wypłacone wcześniej 10.000 zł);
- kwota 10.516,42 zł na lokacie;
- kwota 101,70 zł na książeczce obiegowej;
- działka nr (...) poł. w N. – 52.100 zł.

Biorąc pod uwagę, że udziały małżonków w majątku wspólnym są równe, przyjąć należy, że majątek spadkowy posiada wartość 42.823,79 zł.

Gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu zarówno powódka jak i pozwana odziedziczyły ten majątek po 1/2 części, a więc otrzymałyby udziały o wartości po 21.411,89 zł. Zachowek należny powódce to połowa tej kwoty, a więc 10.705,95 zł. Taka też kwota podlegała zasądzeniu, przy oddaleniu powództwa w pozostałej części.

Wynik postępowania, w którym powództwo zostało uwzględnione jedynie w ok. 10% nakazuje rozdzielenie kosztów postępowania wg proporcji 90% do 10%. Poniesione przez strony koszty postępowania osiągnęły kwotę 12.252,80 zł i składają się na nie następujące pozycje:

- opłata od pozwu – 5.000 zł,
- wynagrodzenia pełnomocników z opłatą skarbową 7.234 zł (2 x 3.617 zł),
- należność Banku (...) SA za udzielenie informacji – 18,80 zł.

Powódka powinna ponieść 90 % tych kosztów, a więc 11.027,52 zł, natomiast pozwana 10%, tj. 1.225,28 zł. Powódka poniosła koszty w wysokości 8.635,80 zł, a pozwana 3.617 zł. Z tego względu konieczne stało się zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kwoty 2.391,72 zł, a to na podstawie art. 100 kpc.

Do kosztów postępowania należy zaliczyć jeszcze pokryty tymczasowo ze środków Skarbu Państwa wydatek na wykonanie opinii biegłej w kwocie 1.690,89 zł. Stosownie do wskazanej wyżej proporcji na pokrycie tego wydatku nakazano pobrać od powódki kwotę 1.521,89 zł, a od pozwanej kwotę 169 zł. Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowi art. 83 ust. 2 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Względy wskazane w rozważaniach zadecydowały, że orzeczono jak w sentencji na mocy powołanych wyżej przepisów prawa.